

Секція: Юридичні науки

Решетняк Наталія Володимирівна

магістрант

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана»

м. Київ, Україна

Рижук Юлія Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана»

м. Київ, Україна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Україна, обравши шлях розвитку як правової соціальної та демократичної держави, взяла на себе зобов'язання щодо утвердження і забезпечення прав і свобод людини як головного обов'язку держави. Разом з тим, у Розділі II Конституції України, визначені права, свободи і обов'язки людини і громадянина, де у 46 статті закріплено, що право на соціальний захист громадян полягає у забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом [1]. В той же час, особливості забезпечення даного права поліцейським, конкретизовано Законом України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) у Розділі IX «Соціальний захист поліцейських» [2], деякі положення якого мають неоднозначність визначення та реалізації.

Так, стаття 97 Закону визначає, що одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), визначення втрати працездатності поліцейського є соціальною виплатою, яка є гарантованою допомогою з боку держави. Така допомога призначається і виплачується особам, які за Законом мають право на її отримання. В той же час, виключний перелік випадків, в яких така допомога виплачується, безпосередньо визначено Законом [2].

Зі змісту положень Закону вбачається, що набуття права на одноразову грошову допомогу пов'язується із фактом визначення інвалідності поліцейському, яка має наступати внаслідок захворювання, поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаних з проходженням ним служби в органах внутрішніх справ або поліції; а також із виконанням одночасно двох обов'язкових умов: 1) інвалідність має бути визначена не пізніше шести місяців після звільнення поліцейського з поліції; 2) таке звільнення має відбутися виключно з підстави, визначеної у пункті 2 частини першої статті 77 Закону – через хворобу – за рішенням медичної комісії про непридатність до служби в поліції [2]. На нашу думку, існування таких обов'язкових умов, зумовлене особливістю проходження служби у Національній поліції.

В той же час, Конституційним Судом України було ухвалено рішення № 12-р/2020 у справі за конституційними скаргами Давимоки Олександра Григоровича, Бойка Миколи Вікторовича, Крюка Володимира Миколайовича, Токаренка Віталія Леонідовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 4 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію» [3]. Рішення є остаточним, але залишає поле для аналізу відповідності правового регулювання нормам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) [4].

В абзаці четвертому підпункту 2.3 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України № 5-р/2018, зокрема, зазначено,

що заходи соціального захисту мають втілювати ідеї соціальної солідарності та справедливості, бути спрямовані на охорону і захист особи при настанні можливих соціальних ризиків [5].

Встановлення порядку відмінного від інших що встановлені статті 97 Закону не є, тим фактором, який ставить цю категорію поліцейських у дискримінаційне становище. Адже саме існування цього виду допомоги є обумовленим метою зниження тягаря який покладається на поліцейських які отримали групу інвалідності під час проходження служби, оскільки отримана шкода здоров'ю унеможлиблює подальше проходження служби на штатних поліцейських посадах. Існування такого виду грошової допомоги, який прирівнюється Конституційним Судом України до соціальних виплат [3], не є заохочувальним, а є компенсаційним у зв'язку з втратою основної роботи, а, можливо, і будь-якої роботи взагалі, з огляду на відсоток втрати працездатності та встановлену групу інвалідності. Стосовно встановленого шестимісячного строку після звільнення то його встановлення корелюється з метою законодавця надати постраждалим особам час на отримання групи інвалідності, що зумовлене тривалістю проведення обстежень та експертизи Медико-соціальною експертною комісією.

Погоджуючись з правовою позицією Конституційного Суду України, увагу правників у цьому питанні привертає до себе ще одна інституція – Європейський Суд з прав людини (далі – ЄСПЛ). Так, 8 та 14 червня 2019 року до ЄСПЛ, надійшли заяви від Тетяни Василівни Нечипоренко № 32522/19, Антона Олександровича Голки № 33081/19 та Олександра Григоровича Давимоки № 331000/19, у яких заявники скаржаться згідно зі статтею 14 Конвенції у взаємозв'язку зі статтею 1 Першого Протоколу до Конвенції щодо дискримінаційної різниці у національному законодавстві стосовно права на одноразову грошову допомогу у випадку втрати працездатності поліцейського [6].

Складається враження, що вимога скаржників про виплату їм одноразової грошової допомоги є не обґрунтованою, оскільки захід є саме компенсаційним для тих, хто потрапив у ситуацію втрати працездатності в момент проходження служби, а не після звільнення з неї з причин не пов'язаних з визначенням особи не придатною до служби у підрозділах органів внутрішніх справ. На нашу думку, у випадку скаржників, варто користуватися правом отримання пенсії по інвалідності в порядку вставленому Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [7].

У розрізі цього питання ЄСПЛ визначається, що «хоча стаття 1 Першого Протоколу не містить права на отримання соціальної допомоги будь-якого виду, якщо держава вирішує створити схему пільг, вона повинна робити це у спосіб, який є сумісним зі статтею 14 Конвенції» (Ribac v. Slovenia, § 51) [8].

Висновки. Існування випадку, у який потрапили скаржники, на перший погляд, є неприпустимим. Проте, проведений аналіз чинного законодавства та встановлення мети, покладеної у нормативне регулювання ч. 4 ст. 97 Закону України «Про національну поліцію», стає зрозумілим, що розтлумачена Конституційним Судом України норма не містить дискримінаційного підтексту, й спрямована на захист прав тих поліцейських, котрі втратили можливість проходити службу у складі Національної поліції через значну втрату працездатності та встановлення групи інвалідності. Встановлення ступеню шкоди здоров'ю після звільнення має підставою застосування інших механізмів відшкодування шкоди, відмінні від виплати одноразової грошової допомоги.

Література

1. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19>
3. Рішення Конституційного Суду України від 22.10.2020 № 12-р/2020 у справі за конституційними скаргами Давимоки Олександра Григоровича, Бойка Миколи Вікторовича, Крюка Володимира Миколайовича, Токаренка Віталія Леонідовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 4 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v012p710-20>
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_004
5. Рішення Конституційного Суду України від 22.05.2018 № 5-р/2018 у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v005p710-18>
6. Case of Nechyporenko v. Ukraine and 2 other applications. Application № 32522/19, 33081/19, 331000/19. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["33100/19"\],"itemid":\["001-203417"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
7. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 № 2262-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2262-12>
8. Case of Ribad v. Slovenia, № 57101/10. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-179215>